

Texten är automatiskt genererad. Vi har i nuläget endast möjlighet att erbjuda transkriberingar i obearbetad form.

Förr eller senare kommer dagen när man som lantbrukare behöver gå i pension eller av annan anledning behöver lämna över driften av lantbruket gården företaget till någon ny.

Men att genomföra ett lyckat ägarskifte kan ofta vara lättare sagt än gjort. Samtidigt så blir de svenska lantbrukarna allt äldre och det behövs yngre personer som kan ta över verksamheterna. Men är lantbruksnäringen tillräckligt attraktiv och hur skapar man tillräckligt bra förutsättningar för att någon ny ska vilja ta över och driva företaget vidare?

Du lyssnar på den Landet, en podd från Landsbyggsnätverket med mig, Håkan Montelius, där vi idag pratar ägarskiften.

Och med mig i dag för att gå på djupet i frågan om ägarskifte har jag dagens panel som jag säger hej och välkommen till. Först och främst Per Hansson, verksamhetsledare på Kompetenscentrum företagsledning på SLU. Hej Per! Vi säger också välkommen till Gordana Manevska-Tasevska som är docent vid Agri-Food Economics Center, också på SLU. Välkommen Gordana! Hej från min sida. Hej! Lite lätt förkyld i dag har vi förstått. Vi hoppas att det ska gå bra här och podda ändå. Ja, det hoppas jag med. Och sist men inte minst varmt välkommen Cissi Klasson, VD och ägare till Annelövsgrisen AB. Hej Cissi! Hej! Tack så mycket. Annelöv! Var ligger det någonstans för de som inte känner till er? Jag har verksamhet i nordvästra Skåne i Helsingborgs kommun. Ni. Välkommen till dagens avsnitt av podden Landet och vi diskuterar det här med ägarskifte och tänkte börja med dig Gordana.

Varför är det viktigt att vi ens diskuterar den här frågan om ägarskiften innan de gröna näringarna? Varför är det här en så stor fråga? Det är en jättelångprocess. Det är väldigt många som ska trivas under den processen och det handlar från början med yngre generationen som finns på gården till den äldre som ska gå i pension. Så det är en jättepprocess det

livet på gården egentligen. Det handlar inte bara om tidpunkten och aktiviteter som behöver hända, att det når. Per. Är det här en fråga som berör alla som är verksamma inom de gröna näringarna?

Det tycker jag att man kan säga. Det har ju av tradition handlat väldigt mycket om att det ska gå från den ena generationen till den andra. Tittar vi 25 30 år tillbaka så var det många företagens högsta målsättning. Det var att överlåta gården till nästa generation och det har ju utvecklingen visat att det är inte så det går till idag. Även om förhoppningarna kanske fortfarande finns kvar så är det ofta att gården ska byta ägare då någon annan köper gården och blir en större gård så att säga. Odlar mer, har fler djur och så vidare. Och du säger att förhoppningarna är kanske så många gånger att den yngre generationen i familjen eller släkten ska ta över gården. Och bilden är kanske sådan också bland många, att det är så här det går till inom lantbruket, även inom de gröna näringarna. Men inte alltid som du säger. Och Sissi, du är väl ett exempel på hur ett ägarskifte, ja du är junytillträdd ägare eller relativt nytillträdd ägare av Annelövsgrisen. Vill du berätta lite hur det här hur ditt ägarskifte gick till? Det kan jag absolut göra. Jag kom till grisonäringen kan man väl säga, för det är väl lite drygt tio år sedan nu.

Och sen gick jag Alnarp och under tiden på Alnarp så var jag ganska klar med att jag ville driva en gris gård då jag ville äga en grisdå jag ville bli gridföretagare. Så efter så dröjde det ett år sedan så hade jag lagt. Med hjälp av finansiärer hade jag lagt handpenning på Annelövsgrisen. Men du hade egentligen ingen koppling alltså till företaget tidigare innan du gick på Alnarp, utan det här var ett företag som du fick upp ögonen för och tyckte var intressant. Och så gjorde ni en affär helt enkelt. Ja, det kan man säga. Jag hade ingen koppling till dem innan. Den ligger ju kvar i Skåne härså att jag började jobba här som driftledare precis efter min ekonomiska examen och sen ett år senare så hade jag hittat tillräckligt med pengar för att kunna köpa dom. Egentligen var det svårt att genomföra det här skiftet.

Nu är det tre år sedan och jag är en extremoptimistisk person så jag tittar väldigt sällan bakåt. Men jag vet att jag då och då tyckte att det var ganska svårt, eller svårt och svårt. Det var

intensivt och det var mycket. Man var tvungen att hitta rätt bank. Man var tvungen att hitta rättspartnerspartner och så vidare. Och det tar lång tid. Det är inte att jag bestämde mig på ett år att jag nu ska göra det här, utan den här planen har funnits hos mig länge och alla steg jag har tagit på vägen dit har liksom gynnat mig i möjligheterna att kunna ta över här företaget.

Det handlar ju bara om mycket blod, svett och tårar. Jag har jobbat mycket, jag har lärt mig mycket, jag har varit vetgirig. Så det är klart att det har varit. Allt är relativt. Det gick ganska snabbt när det väl lossnade, men det är en lång process innan det lossnar och det måste man vara medveten om och man måste orka fortsätta drömma. Vi har gjort det tycker jag. Ett exempel på ett ganska modernt ägarbyte. Det bygger på att man sätter sig in i ett företag. Man bygger hela processen på sitt nätverk och sin kund kompetens som man har byggt upp och genomför det här. Det jag skulle vilja lägga till, det är inte det jag har tittat på i den här agro undersökningen om att det här är

en process i hela Europa med en åldrande grupp av företagare och ett ganska stort behov av att hitta de här som som tar vid och utvecklar verksamheter på landsbygden och tar vara på de resurserna. Du nämner här en studie som som grannar ha varit delaktig i. Vill du berättar lite? Vad var det du tittade på? Det var det som vi ville veta. Precis det vi kallade Generation förnyelse. Inte generationsskifte snarare än ägarbyte.

Och då var det att vi ville kolla. Vi är helt öppna och prata med lantbrukare. Det var 155 lantbrukare som deltog i analysen på nästan 90 gårdar och det var inte att vi pratar bara med ägarna, men också med anställda, deras barn och så. Det var väldigt brett och väldigt öppet för alla och synen av det som händer och vad är det för problem som de har? Och vi hade gått på dem och så och då hamnade vi på att hitta rätt. Man pratar väldigt mycket om att bli lantbrukare. Man måste bygga en identitet som lantbrukare och det gäller både de som bor på gården som om de är efterträdare som barn men också anställda som ibland tar över. Men också att låta andra som vill komma, som vill komma in i lantbruket, var med senare som Cici. Så det är också en bra att hon har byggt sin identitet innan hon tog över

gården. Och sen är det själva det som vi kallar som mer administrativa processen med överlåtelse på gården och sånt. Men allt annat handlar för att utveckla gården för att möjliggöra att det blir attraktivt för de andra som kommer efter. Så det är liksom ett ja. Det är en historia som händer på varje gård. Och jag vet att på SLU så gjordes det en studie 2020 med lantbruks elever under 20 år som visar att alla i princip har egna drömmar om att ha en egengård eller driva ett företag. Det finns kanske i den här identiteten som du pratar om. Gårdarna som ungdomarna vill ju verkligen ha och det finns en dröm om att kanske driva sitt eget lantbruk. Men vad är då de stora svårigheterna rent konkret för att få till ett bra ägarskifte? Om vi börjar med dig Per, vad säger du? Det kan ju vara många olika typer av svårigheter, men något jag utifrån min tidigare roll som rådgivare många gånger stöter på, det är att man inte har. Man har inte pratat tillräckligt mycket om det här inom företaget så att säga. Inom familjen kring vad ska hända? Vad ska hända med det här företaget? Vem är intresserade?

Hur ska vi utveckla verksamheten för att göra det attraktivt som som gårdarna är inne på? Det är där många gånger, där det brister att man inte har haft en tillräcklig dialog inför det här. Den är den andra spåret. Det är ju. Det som är lite med moderna ägarskiften är att hur inkluderar vi andra möjliga intressenter? Det tar också tid. Jag skulle vilja säga att Cissis situation är extremt snabb process, extremt snabb jämfört med många andra. Men du har samtidigt har ni ju. De här stegen du har lärt känna tidigare ägarna du har. Du har blivit involverad i företaget som driftledare och lärt känna företaget och med den kunskapen kunna ta beslut om hur du bör skaffa dig den här identiteten av att hur skulle det se ut om jag skulle driva det här utifrån mitt kunnande och min kompetens? Det är mycket att vinna på att skapa förutsättningar för de här processerna, tror jag. Och där kan vi, kan jag ju fylla i att jag vet ju att min process har varit min resa. Men för att den skulle bli sann så är det ju som ni är inne på att mina tidigare ägare till det här företaget, de har ju också jobbat med en process och deras mål har ju också varit att sälja företaget och inte att ge det till något av sina barn eller överlåtad inom familjen. Utan deras mål har ju varit att sälja och då har de tagit sin process också rätt fast från sitt

håll. Och den processen har ju säkert också pågått tio år, precis som man hade gjort. Det låter som att det här var en ganska

saklig processen i ditt fall Cissi. För många gånger såär det ju väldigt mycket känslor inblandat. Lantbruksföretag är ju speciellt på det sättet att man bor på gården som är ens levebröd. Man kanske harsina rötter där. Det är en gård som gått i arv i generationer.

Men det här var just den känslomässiga aspekten. Det var inte något större bekymmer för dig. Nej, det har varit ganska skönt på det sättet att det inte har varit så uppbyggda gamla känslor. Sedan är det klart att det är självklart att det är känslofyllt för mig ändå att få möjlighet att köpa det ganska stora och välskötta företaget. Men det är inte bara relations känslomässiga biten.

Sedan så tror jag att det finns andra bra exempel på när en sån som jag kommer in och kanske har mer andra känslor och även de som säljer har mer känslor och verkligen vill på ett annat sätt. Att det skaskötas lite mer som de vill och så där och då kanske du behöver klicka mer på känslomässiga planet, men för min del var inte det viktigt och jag tror inte att det var viktigt egentligen för dem tidigare heller. Och gårdarna här, vad säger ni om det här? Vilken roll spelar det känslomässiga i ägarskiftet? Ja, alltså det som vi ser det spelar mer om det handlar om familjerelationer, om någon blir sparkad, inte får

eller bara vill lämna. Men det är pinsamt att lämna så det är liksom mer med det inom familjen. Som jag ser det fall är det rena businessbeslut ska jag säga. Det som vi inte ser i Europa. Det finns inte så ofta det finns affärsmodellerna som den som jag precis beskriver, så det är en jättebra exempel. Cissi Jag kan hålla med om det, men det är ju deras process tidigare att målet har varit att sälja. Det innebär också att då behöver man ha ett företag som är säljbart och de tidigare ägarna har förstått det och de har visat upp en vinst och de har visat upp ett företag som faktiskt är attraktivt att ta över för att jag kommer in i det och får se boksluten.

Jag kan inte tjäna pengar här och jag behöver inte jobba ihjäl mig.

Jag skulle komplettera den bilden. När man pratar om det här med attraktivitet, inte minst i svenskt jordbruk, så har vi en

tradition att berätta hur dåligt allting går. Yngre entreprenörer och familjer vilja booch verka i den här typen av företag så måstevi jobba med att förbereda företagen inför en överlåtelse och då handlardet om att visa att det är lönsamt. Det är rimligaarbetsvillkor, det är att man kanhantera det med en rimlig skuldsättning inte minst. Det harkommit upp nu när räntorna börja kosta,

att det blir en rimlig livssituation man skaparsig i de här ägarskiften. Och där ligger ju mycketi i förberedelsen för den somvill att det här ska gå att ta över.

Hur skulle du säga att förutsättningarna ser ut då? Om man tänker att man är en ung

lantbrukare, kanske nyexad? Man är sugenpå att ta över ett lantbruksföretag. Hur serförutsättningarna ut för det i Sverige då?

Är det rent. Rent praktiskt är det oerhörttufft. När vi tittarpå finansieringsmöjligheteroch det finns ju gårdar till salu. Det är ingen frågaom det. Men att attskramla ihop de pengar som behövs för att sätta i gång01:01 växtodling företageller en större mjölgård och så vidare. Det ärmycket pengar det handlar om. Varför är det svårt att lösafinansieringen? Därför att vi harhaft en situation där skillnadenmellan generellt, om vi nu pratar generellt så

extremt stor skillnad i mellan värdetpå de här fastigheterna och avkastningenvärdet. Det som ärnågorlunda rimligt här är typ den summa somCissi köpte. Värdet på fastigheten är mycketbaserat på värdet av byggnader, inte så mycket på värdetav marken och så vidare. Så det är

just den typen av företag, kanske något lättareeller uppenbarligen något lättare att finansiera än om du skulle köpa ihop tre 400 hektar åkermarkoch börja bedriva växtodling. Det är ocksåså att man behöver kanske tänka lite utanför boxen att man kanskeinte behöver köpa 400 hektar för attbörja sin växtodling. Man kanske faktiskt kan köpa in sigi ett livbolag eller göra ett livbolag till en början. Och det behöver ju den gården som sitterpå både ägande och drift fundera på och kanske läggadriften i ett bolag som gör att man då kan ta över driftenlångsamt. För det som, som jag har märkt, som jag faktiskt inte måstesäga, även fast jag gått och pratat med dig Per, som jag inte förstod riktigt förrän jag nu efter några år har jobbatmed det här. Det är liksom att se

den lilla miljonen som man säger som jag lade in. Den är alltså 5 miljoner idag och tre år.

Och där har jag mycket kapital och jag tror att man som även som ung måste förstå vikten av att faktiskt börja bygga kapital. Det kan man göra i driftsbidrag. Skulle ni säga att det finns några konkreta regelförändringar, eller hur? Hur stöd utformas eller andra saker som behöver ändras när det handlar om politik, finansiering eller regelverk som kan behöva ändras för att underlätta ägarskiften. Tillskapandet av den här typen av lite friare syn på finansiering som tillväxt bolaget har kunnat bidra med har varit betydelsefullt. Att fortsätta diskutera hur och hur underlättar det finansiella systemet är viktigt.

Det finns behov, något som kallar kompetenscenter som vi jobbar med, som ska hjälpa folk som kommer ta över hjälpa banker hjälpa med. Det kan vara vad som helst, andra både på och på gården som pågår. Och när det gäller regelverk, exempelvis finansiering för att lösa ägarskiften, finns det några andra goda exempel från andra länder som vi kan ta lärdom av här i Sverige. Det som de fruktade. Det var Belgien, precis de och kunskapscenter för att hjälpa. Det jag själv har upplevt när man jobbar som rådgivare är att de aktörer som måste mötas finansiärer, rådgivare, revisorer och så vidare. De har ofta inte tillräckligt mycket gemensam bild av hur det här ska kunna fungera. Det är ett behov av att jobba med och bygga upp gemensam kunskap kring de här ägarskiften. Alltså hur ser olika modeller ut för att genomföra ägarskiften på det viset? Det har varit skillnader i synsätt som gör att det blir onödigt besvärligt och svårt.

I mitten sitter den människa som hade tänkt att ta över en gård eller en verksamhet. Det där kan jag relatera till 100 %. För när man var på de bank mötena som inteslutade så bra där man fick ett nej så kände man väldigt ofta att man inte blev förstådd. Man fick väldigt konstiga frågor även till andra finansiärer som som vi tittade på. På toppen kände vi att det var väldigt konstigt förståelse för produktionen och då skulle det vara folk som var specialiserade på produktionen. Men en av de bästa upplevelserna jag har i mitt liv fram till idag. Det är den dagen som vi satt och skrev på papper och la handpenningen. Då hade vi alltså bankerna med

oss. Riskkapitalisterna då? I form av tillväxtbolag, de gamladelägarna, vi nya delägare och våra jurister med och allting och alla pratade åt samma håll. Det är helt fantastiskt. Jag har en annan grej som jag tänker att man kanske skulle kunna titta lite på. Jag köpte då ett aktiebolag som äger stallar och den lillamarken runtomkring. Och nu säger inte jag att vi ska öppna för aktiebolag som äger mark, men jag tänker att man borde kunna öppna för att djurstallar kan vara aktiebolag och ägda för då är det ju lättare att komma in i djurproduktionen och faktiskt också äga stallarna och inte arrendera dem. Bara det har man ju faktiskt lite mer makt och det är lite mer kapital som man kan sätta in i stallarna för att få bättre effekt på produktionen. Om man ska göra någonting så kanske det faktiskt är att titta på om det är möjligt att stycka av djurstallar från sin gård och lägga det som blir en industrifastighet eller bara en aktiebolags ägo. Det vet jag inte vart problemet är eller vad flaskhalsen är, men just därför att det skulle underlätta att få finansiering, till exempel att ta in aktiebolag i. Ägande.

Ja, sen kan man säga att de traditionella lantbruksbankerna har jättesvårt att förstå det här, men de får ju ändra sig. Det är ju faktiskt upp till dem att hänga med i utvecklingen. Det är ju ganska inspirerande att höra dig berätta om din resa och hur de har lyckats för dig. Samtidigt berättar du om att det har varit tuffa förhandlingar med banken och med driften och man vet att, att arbeta som lantbrukare kan vara ganska tufft och utmanande i sig. Men vad skulle du vilja säga till andra unga personer som går i de här tankarna och som funderar på att ta över en gård eller ett lantbruksföretag?

Kör. Kör bara kör.

Alltså det är så himla roligt och det är roligt på så många sätt. Jag har jätteroliga dagar, jag har rolig personal på mitt jobb jag har...

Det händer alltid någonting och det är skitroligt. Vill man verkligen så kör bara och omge dig med människor som tror på dig. Härligt! Hörni, vi ska avrunda den här podden alldeles strax. Min sista fråga. Eller det är egentligen inte en fråga, utan jag skulle vilja att du hjälper mig att avsluta den här meningen.

För att få till fler och bättre ägarskiften i Sverige så måste vi... ja, vadå? Innovation och nytänk även i hur vi äger och driver

företag! Ja, ungefär så. Vi behöver bygga ett system som kommer ta hand om alla som vill vara med. Och då drar jag väldigt till att befintliga lantbrukare behöver visa upp sin lönsamhet. För den finns ju bara det att man döljer den för att man är lite rädd för att betala skatt och sedan vara en förebild och varastolt. Det får bli sista ordet i dagens avsnitt av podden Landet. Cissi Klaesson, Gordana Manevska-Tasevska och Per Hansson. Tack för att ni var med i podden! Nu återstår bara för mig att säga att redaktör för det här avsnittet var ingen mindre än Ingrid Whitelock. Och det här är en podd från Landsbyggsnätverket.